

Motion

1982/83: 345

Lars Werner m. fl.

En strategi för malmfälten och LKAB

Situationen för LKAB:s järnmalmgruvor i malmfälten har under 1982 drastiskt försämrats. Ledningens försäljningsprognoser har vid ett flertal tillfällen justerats nedåt. De prognoser som gäller för 1983 är att LKAB skall sälja 10–11 miljoner ton malmprodukter. Som jämförelse kan nämnas att när den nya ledningen tillträdde sattes ett lönsamhetsmål på 25 miljoner ton försäljning om året.

Den drastiska försämringen har inneburit att ledningen beslutat om stora neddragningar. Under 1983 hotas ca 1 000 anställda av avsked. Dessutom är gruvan i Svappavaara allvarligt hotad. En nedläggning av den skulle innebära en katastrof för gruvsamhället och omkringliggande orter som direkt berörs av gruvbrytningen.

Att beskriva läget i malmfälten med något annat ord än katastrof går inte.

Vilka är då orsakerna till den uppkomna situationen? Till stor del kan den förklaras med att stålindustrin i EG-länerna, dit merparten av LKAB:s malm exporterats går på lågvarv. Flertalet stålverk har slagit igen under senare år och fler nedläggningar väntas. Till detta skall läggas det faktum att flertalet stålbolag i EG engagerat sig tekniskt och ekonomiskt i järnmalmprojekt i tredje världen, bl. a. Brasilien. Att bolagen därför i första hand vill hämta sin malm från dessa gruvor är troligt.

Omkring 1985 skall enligt uppgift LKAB börja förhandla om nya försäljningskontrakt med stålverken i EG. Sett mot den bakgrund som beskrivits ovan torde det bli svårt för LKAB att såväl behålla som utöka sin marknad i EG. Det alternativ som kvarstår är att söka nya marknader. En sådan marknad är otvivelaktigt Östeuropa. Det finns fakta som styrker detta.

I en rapport av István Dobozi från den ungerska vetenskapsakademien, och publicerad 1982, framgår att östländerna utanför Sovjetunionen under de kommande åren behöver importera stora mängder järnmalm från väst. En av anledningarna till detta är att de aktuella länderna har små egna tillgångar av järnmalm. En annan orsak är att stålindustrin i dessa länder är i expansion. Dobozi kalkylerar med att importen 1990 kan ligga på en nivå omkring 30 miljoner ton. Dessa fakta inger förhoppningar för LKAB:s fortsatta verksamhet.

Möjligheten att "över en natt" få till stånd en förändring finns givetvis inte. Erfarenheterna har visat att en förändring i enlighet med vad vi här föreslår tar tid. Samtidigt menar vi att en förändrad handel för LKAB bör ingå i den

strategi för LKAB och Malmfälten som vi föreslår nedan. Det är en strategi som inte enbart berör LKAB, utan också annan verksamhet utanför järnmalmsområdet. Åtgärder som på sikt kan skapa ett mer diversifierat och omväxlande näringsliv i malmfälten. Den plan vi föreslår är följande.

1. Beslut om att öppna nya brytningsnivåer i MalMBERGSRUVAN och Kirunagruvan bör fattas snarast. Projekten kan skapa jobb åt den övertaliga arbetskraft som finns och till dem som hotas av uppsägning. Projekten är kostsamma. Samtidigt bör det noteras att gruvfacken och det socialdemokratiska partiet inser nödvändigheten av åtgärden. Så här står det i socialdemokraternas utvecklingsplan för Norrbotten: "Gruvdriften i Kiruna och MalMBERGET skall föras vidare till djupare nivåer. Beslutet om nya huvudnivåer får utformas med hänsyn till de tekniska lösningar som står till buds vid beslutstidpunkten. . . . Det är en uppgift för staten att tillsammans med LKAB svara för finansieringen av investeringen."

Vi kan alltså konstatera att det i riksdagen finns en majoritet för att dessa åtgärder skall genomföras.

2. Moment 1 ovan ger tidsrum för att ställa om verksamheten vid såväl LKAB som industrin utanför gruvområdet. Vi vill i det här sammanhanget peka på tre nödvändiga åtgärder:

a) Behovet av en förändrad handel vid LKAB har berörts tidigare i denna motion. I detta sammanhang vill vi anknä till regeringens förslag att bryta ut LKAB ur Statsföretag och tillsammans med SSAB bilda ett holdingbolag direkt under industridepartementet. Vi motsätter oss detta förslag bl. a. med motiveringen att en helhetslösning bör gälla för Statsföretag. Samtidigt menar vi att om förslaget går igenom så bör det åligga industridepartementet att aktivt arbeta för att få till stånd en utökad handel mellan LKAB och östlänternas. Vi är av den uppfattningen att utbrytningen av LKAB ur Statsföretag just på denna punkt kan vara värdefull. Samtidigt vill vi understryka att inrättandet av ett statligt handels- och bytesbolag för gruv-, stål- och verkstadsindustrin på sikt är den rätta lösningen när det gäller östhandeln.

b) Under åren har en lång rad av förslag på konkreta industriprojekt, kopplade till LKAB:s verksamhet, lagts fram från enskilda, politiska och fackliga organisationer. Förslagen har ett gemensamt, nämligen att öka förädlingen vid företaget, ett krav som fått allt bredare stöd bland Norrbottens befolkning. Vi vill särskilt rikta uppmärksamheten på följande förslag: handelsgödsel-fabrik, järnsvampverk, apatitverk till MalMBERGET och ett s. k. avfosforiseringsprojekt knutet till utvinning av sällsynta jordartsmetaller.

De ekonomiska och tekniska förutsättningarna för en satsning på dessa projekt utreds f. n. i malmfältsutredningen. Vi menar att resultaten från utredningen bör ligga till grund för en skyndsamt satsning på projekten. Ett förverkligande av dessa i Norrbotten väl förankrade förslag skulle medföra den nödvändiga breddningen av LKAB:s verksamhet. Det skulle också

innebära en omprövning av rovdriftstänkandet för järnmalmsbrytningen.

En satsning på ett avfosforiseringsprojekt skulle dessutom innebära en förhöjd kvalitet på malmen genom att fosforhalten kan sänkas. Den samtida utvinningen av sällsynta jordartsmetaller skulle ge ett stort ekonomiskt tillskott som aktivt kan bidra till att förverkliga förslagen.

Vi vill i detta sammanhang hänvisa till den motion där frågan om beredningsproduktion av vissa produkter i Norrbotten behandlas. Handels- gödseltillverkning, järnsvamptillverkning och utvinning av sällsynta jordartsmetaller berörs i den motionen.

c) Industrin i malmfältskommunerna har genom åren stått och fallit med LKAB:s järnmalmsgruvor. Speciellt utpräglat är detta i Kiruna. Övrig industri som finns i regionen är till stor del knuten till LKAB. Från LKAB fristående företag är sällsynta. Det innebär att en kris vid LKAB, som den vi nu upplever, får stora negativa effekter.

I en strategi för malmfälten är det därför viktigt att bygga upp en industriverksamhet som inte direkt är beroende av LKAB. Vi vill i det sammanhanget peka på några möjliga utvecklingsområden.

Verkstadsindustrin har möjlighet att utvecklas. De nya rön som kommer fram vid forskningsgruvan i Kiruna och som kräver nya produkter bör enligt vår mening utvecklas av verkstadsföretag i malmfälten.

Elektronikindustrin och finmekaniken är ett annat område, där en industriverksamhet är möjlig att utveckla. Även här finns forskningsresurser i området, exempelvis Kiruna Geofysiska Institut, Esrange och Eiscat.

Turistnäringen bör ha stora möjligheter att utvecklas. Den nya riksvägen till Norge kommer helt naturligt att medföra en ökad turism i området.

Inom området finns en rad energitillgångar. Torvtillgångarna är omfattande. Grafitiskiffrarna i Vittangi är ett annat exempel. Förutom att vi anser att energitillgångarna skall utnyttjas för industri och hushåll kan det också vara värt att studera möjligheten till inrättandet av ett torvforskningslaboratorium. Där skulle olika typer av processer kunna studeras, exempelvis utvinning av ammoniak och metanol.

Ytterligare områden där projekt bör studeras är exempelvis inom fisket, jordbruket, skogen och rennäringen. Ett flertal av förslagen studeras i malmfältsutredningen. De satsningar utredningen fastar för bör ingå i den föreslagna strategin.

Som framgår bygger den framlagda strategin på att LKAB även i fortsättningen skall vara av stor betydelse för malmfälten. Samtidigt är det, vilket också framgår av texten, nödvändigt med satsningar utanför järnmalmsområdet. Den presenterade strategin kan enligt vår mening genomföras endast om staten tar huvudansvaret och möjliggör en planmässighet i dess förverkligande.

Under hänvisning till det anförda förslås
att riksdagen uttalar sig för en strategi för utveckling av malmfälten
i enlighet med motionen och hemställer hos regeringen om
åtgärder och förslag härom.

Stockholm den 17 januari 1983

LARS WERNER (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

PAUL LESTANDER (vpk)